

Nr 143.

Av herr Nordborg m. fl., om vissa åtgärder för ett bättre tillgodo-
seende av västkustens försvar.

I motioner vid 1936 års riksdag (den s. k. västkustmotionen, F. K. 415, A. K. 775) hade, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 225 (försvarspropositionen), av ett antal västsvenska riksdagsmän hemställts, att riksdagen måtte, utöver vad i propositionen föreslagits, besluta om vissa förstärkningsåtgärder erforderliga för västkustens försvar. Endast i en punkt, som avsåg att redan under budgetåret 1936/1937 anvisa ett i propositionen beräknat anslag av 60 000 kronor för uppmuddring av Nya Varvets hamnbassäng, beviljades i enlighet med motionärernas hemställan.

De skäl, som torde hava legat till grund för riksdagens avslag å motionärernas hemställan i övrigt, torde hava varit de, som av försvarskommissionen anförts, bl. a. att den mindre import, som under krigstillstånd vore behöfelig, skulle kunna, om så vore nödvändigt, dirigeras över västkusthamnar, där sjöfarten ansågs »endast obetydligt kunna störas». För den händelse västkusten skulle avspärras, kunde trafiken gå över Norge eller Finland.

Även om dessa förutsättningar vid denna tidpunkt hade varit hållbara, och om något behov av sjöförsvar för västkusten då ej förefunnits, lärer det ej kunna hävdas att så nu är fallet.

Numera har det politiska läget i Europa avsevärt förvärrats. Kapprustandet har under senare tid fått en omfattning, som saknar motstycke i historien. Tysklands snabba marina upprustning är allmänt känd. Sovjetunionens i Norra Ishavet baserade sjöstridskrafter hava ökats och omfatta numera såväl oceangående jagare och u-båtar som hjälpkryssare. Blockadhotet mot sjöfarten på västra Skandinavien har därigenom ökats i sådan grad, att sjöfart under krig i vissa fall ej kan uppehållas på norska eller svenska västkusten utan under militärt skydd.

Ur försvarssynpunkt har Sverige betraktats som ett örike, vilket innebär att våra utfärdsvägar måste gå över haven. Då man vid upprättandet av den nya försvarsordningen räknat med den möjligheten, att hela landets sjötrafik under krig kan komma att för!äggas enbart till västkusten, måste det, som förhållandena nu utvecklats, vara ett riksintresse av största vikt att försvarsanstalterna därstädes i möjligaste mån kunna trygga sjöfarten och även den för vår folkförsörjning viktiga fiskerinäringen, som under ett krig får ännu större betydelse.

Under världskriget var det förenat med stora svårigheter att förse vårt land med behöfliga förnödenheter utifrån. Dessa svårigheter komma givetvis att avsevärt ökas, om vi inblandas i ett krig, då man måste förutsätta, att

en fiende som en allra första åtgärd söker att avskära våra förbindelser med ytttervärlden.

Det har ansetts att under krig skulle ett importbehov av 4,3 miljoner ton per år vara tillräckligt. Vad som av de behövliga varorna kan förstöras inom landet under krig har ej omtalats, och vårt exportbehov för att betala importen synes ej heller hava beaktats.

Att under ett krig frivilligt uppgiva huvudparten av våra handelsförbindelser betyder införande av en ransonering, som måste medföra försvagande av försvarskraften, nedläggande av industrien och uppläggning av vår handelsflotta, i vilka förvärvskällor mycket stora värden äro investerade. För riksintresset skulle detta vara olyckligt och medföra ett försvagande av valutatan. Man måste även räkna med att ett land, som vid ett fredsslut har förlorat sina exportmarknader, måste få mycket svårt att åter erövra de förlorade marknader för våra exportartiklar, som under lång tid med möda och erkänd skicklighet upparbetats.

Som det politiska läget nu utvecklats sig, är det uppenbart, att om sjötrafik skall kunna upprätthållas på västkusthamnar under krig, måste behovet av militärt skydd för fartyg, hamnar, gods, skeppsvarv, dockor och industriella anläggningar m. m. i möjligaste mån tillgodoses.

På den Göteborg tilldelade marina lokalstyrkan kommer, vid skyddandet av vår neutralitet eller om vi skulle invecklas i ett krig, att ställas stora krav, vilka icke kunna fyllas av någon annan försvarsgren.

Erfarenheterna under världskriget visade, att flottans förnämsta uppgifter under neutralitetsvakt äro:

- 1) att förhindra ingrepp emot sjöfarten inom våra territorialvatten;
- 2) att giva handelsfartygen direktiv angående färdevägarna, varning för minrisker, befintligheten av främmande sjöstridskrafter eller åtgärder, som nödvändiggöra iakttagande av särskilda försiktighetsmått;
- 3) att ordna eskorter eller annat skydd för sjöfartyg (vår örlogsflotta eskorterade under världskriget 3 600 fartyg, motsvarande ett totaltonnage cirka 9 gånger större än hela handelsflottans dåvarande tonnage över 100 brutto registerton);
- 4) att utlägga och bevaka egna samt inom svenskt område undanröja främmande mineringar (över 3 000 främmande minor oskadliggjordes av vår flotta under världskriget).

För enbart neutralitetens upprätthållande läres således av naturliga skäl huvudsakligen sjöstridskrafter med biträde av flygvapnet komma i fråga. Försvarskommissionen, som i detta avseende tilldelat flottan krävande uppgifter, synes emellertid på ett motsägande sätt ha hyst en alltför stor förtröstan till främmande hjälp och flygvapnets möjligheter att ersätta operationsdugliga sjöstridskrafter. Det måste dock vara klart, att flyget, som givetvis är av stort värde i samverkan med örlogsfartyg, icke kan övertaga en rör-

lig flottas uppgifter såsom visiteringar, eskort av fartyg, minutläggningar, minröjningar och meddelanden om färdevägar. Mörker och dålig sikt minska även flygets användbarhet.

Med stor tillfredsställelse emottogs därför Kungl. Maj:ts i försvarspropositionen framlagda förslag om att ett antal äldre krigsfartyg skulle förläggas till Göteborg, vilket sedermera blev riksdagens beslut. Ifrågavarande sjöstyrka medför onekligen en viss säkerhet för att varken sjöfarten eller fisket kunna hindras eller fiendliga företag kunna riktas mot kusten av sådana mindre örlogsfartyg, som en fiende eller neutralitetsbrytande makt lättast kan avdela för en dylik aktion. I och med att de fartyg, som ingå i denna lokalstyrka, bliva tidsenligt utrustade och tillfredsställande bemannade, ökas svårigheterna för en anfallande makt, så att större och värdefullare fartyg måste insättas.

De äldre fartyg, som skola ingå i västkustens lokalstyrka, sakna såväl modern utrustning som tillräckligt övad bemanning. Här må särskilt framhållas dessa fartygs behov av modern luftvärnsbestyckning samt ökad skottvidd för artilleriet. Angeläget är därför att moderniseringen av fartygen i fråga måtte påskyndas, till behöfligt skydd för fartygen själva och för ökandet av den säkerhet dessa rörliga fartyg kunna bereda sjöfarten och fisket samt den plats, där de äro förlagda. Med hänsyn till risken av uppträdande i orostider av andra makters kryssare, hjälpkryssare och större jagare utanför vår västra kust motiveras behovet av kryssarestöd åt våra där befintliga lätta sjöstridskrafter. En av de mest angelägna förbättringarna av de äldre fartygen synes oss därför vara att genom erforderlig modernisering av den artilleristiska och nautiska utrustningen på pansarkryssaren »Fylgia» öka stridsvärdet hos de till västkusten fördelade stridskrafterna. Marinförvaltningen har beräknat härför erforderliga medel till 576 000 kronor.

Beträffande marinen i dess helhet har det visat sig att bemanningen är för knappt beräknad. Detta gäller särskilt lokalstyrkorna, vilka först efter månaders utbildning av personal kunna fylla sin uppgift. Rörande särskilt förhållandena i Göteborg är det med hänsyn till den beslutade förläggningen därstädes av fartyg och förråd ett förstahandsintresse att personalen för därvarande örlogsdepå ökas. Detta är nödvändigt dels för att materielen skall kunna underhållas, och dels för att besättningar och elever på de dit förlagda fartygen skola kunna underhålla och bedriva sin militära utbildning. Redan nu kan den personal, som tjänstgör därstädes, icke beviljas den ledighet ens vid helger, som brukar komma övriga medborgare till del. Enligt ett nyligen utarbetat organisationsförslag har det ansetts att ifrågavarande personal bör utökas med:

3 officerare (kaptener eller löjtnanter),
2 underofficerare eller flaggkorpraler,
12 korpraler och
15 menige.

Kostnaderna härför beräknas till 72 125 kronor.

Förutom det luftvärn, som erfordras å fartyg och havsbandsbatterier, torde det med hänsyn till betydelsen av att skydda Göteborgs stad och hamn med därvarande fartyg, gods, skeppsvarv, dockor, industriella anläggningar m. m. få anses nödvändigt att därstädes liksom i Stockholm anordna ett permanent hemortsluftvärn. Härför torde erfordras 4 stycken luftvärnsbatterier, innefattande fjärr- och närluftvärn samt strålkastar- och lyssnaranordningar. Kostnaderna per batteri hava beräknats till 875 000 kronor. Den för 4 batterier erforderliga anskaffningssumman, 3,5 miljoner kronor, synes lämpligen böra uppdelas på två nästkommande budgetår.

För sjöförsvarets vidkommande äro vissa kustartilleribatterier med tillhörande minfält ofrånkomliga såsom skydd för baser, viktiga inlopp och platser m. m.

Utflyttningen av bestyckningen från Vaxholms fästning till s. k. havsbandsbatterier synes därför vara en ändamålsenlig åtgärd, och ett liknande förfarande synes vara påkallat även för Göteborgs vidkommande till skydd för staden och som stöd för de lokala sjöstridskrafterna. Härigenom skulle den nuvarande bestyckningen i Älvsborgs fästning få en försvarsuppgift att fylla.

I fästningen nu befintliga svåra och medelsvåra samt vissa lätta pjäser synas därför, utan ändring i nu rådande förhållande med Älvsborgs fästning förlagd i materielreserv, böra utflyttas till havsbandet av Göteborgs skärgård samt att för ändamålet ett anslag av 1 698 000 kronor beviljas. Dessa kostnader, i vilka inräknats anskaffning av viss luftvärns- och strålkastarmateriel, synas böra uppdelas på nästkommande tre budgetår. Årskvoten skulle alltså utgöra 566 000 kronor.

Med hänsyn till det sedan tiden för den nya försvarsordningens beslutande avsevärt försämrade politiska läget i Europa, varigenom de av oss i motionerna vid 1936 års riksdag (F. K. 415, A. K. 775) anförda skäl för ett bättre tillgodoseende av västkustens försvar hava ytterligare vunnit i styrka, få vi i anslutning till vad ovan anförts hemställa,

att för modernisering av den artilleristiska och nautiska utrustningen på pansarkryssaren »Fylgia» anvisas en summa av 576 000 kronor att fördelas på två nästkommande budgetår;

att för ökning av flottans personalstater fr. o. m. budgetåret 1937/1938 anvisas 72 125 kronor samt att denna personal avses till tjänstgöring inom västkustens marindistrikt;

att för anskaffning av permanenta luftvärnsbatterier för Göteborgs stad och hamn anvisas 3 500 000 kronor att utgå uppdelat på två kommande budgetår;

att bestyckningen å Älvsborgs fästning utflyttas till havsbandet av Göteborgs skärgård och att för härav föranledda kostnader anvisas ett anslag av 1 698 000 kronor att utgå uppdelat på tre nästkommande budgetår.

Stockholm den 24 januari 1937.

O. A. Nordborg.

Gösta Rahmn.

K. I. Sköldén.

John Gustavson.

Gust. Björkman.

Carl Bengtsson.

Edvin Leffler.

Nils Swartling.

